

อาจารย์ อักษรนิษฐ์, กษมา นัถิณี, วรรณมา สามารถ, ณฐวดี ศรีวรรณยศ, วัญญูมาศ ทองดอนเหมือน, บวรวรรณ ดิเรกโกศ

ทีมตระหนักรู้สถานการณ์ (Situation Awareness Team: SAT) กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

✉ outbreak@health.moph.go.th

สถานการณ์การเกิดโรคและภัยสุขภาพที่สำคัญประจำสัปดาห์ที่ 45 ระหว่างวันที่ 8-14 พฤศจิกายน 2563 ทีมตระหนักรู้สถานการณ์ กรมควบคุมโรค ได้รับรายงานและตรวจสอบข้อมูลเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา พบโรคและเหตุการณ์ที่น่าสนใจ ดังนี้

สถานการณ์ภายในประเทศ

1. เข้าข่ายโรค布鲁เซลโลสิสเสียชีวิต จังหวัดนนทบุรี พบ ผู้เสียชีวิต 1 ราย เพศชาย อายุ 65 ปี ศาสนาอิสลาม อาชีพสาย ตรวจหมู่บ้าน ที่อยู่ขณะป่วย หมู่ 12 ตำบลบางบัวทอง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ให้ประวัติว่าก่อนหน้านี้ประมาณ 1 เดือนมีอาการไข้หนาวสั่น แบบเป็น ๆ หาย ๆ ซ้ำ ๆ ซ้ำ ๆ ใช้ยาลดไข้พาราเซตามอลมารับประทาน วันที่ 3 พฤศจิกายน 2563 เข้ารับการรักษาเป็นผู้ป่วยในที่โรงพยาบาลพระนั่งเกล้า ด้วยอาการชัก กระตุก แพทย์วินิจฉัยสงสัยโรค โรคเยื่อหุ้มสมองอักเสบ เก็บตัวอย่างน้ำไขสันหลังส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการที่โรงพยาบาลพระนั่งเกล้า ผลตรวจพบเชื้อ *Brucella melitensis* ประวัติเสี่ยง ผู้ป่วยดื่มนมแพะเป็นประจำทุกเช้า นานประมาณ 6 เดือน เป็นนมแพะที่ซื้อจากบ้านพ่อค้าในหมู่บ้านที่มีฟาร์มแพะเป็นของตนเอง บรรจุใส่ขวด ผู้ป่วยดื่มนมแพะโดยไม่ผ่านการต้ม จากการติดตามไปที่ฟาร์มแพะพบว่าฟาร์มเลี้ยงแพะเนื้อ ที่รับนมแพะจากทะเลวกใกล้เคียงมาขาย จากการติดตามไปบ้านที่เลี้ยงแพะพบว่าในช่วงที่ผ่านมาไม่มีแพะป่วยหรือตายผิดปกติ และปศุสัตว์อำเภอมีการตรวจสุขภาพแพะเป็นประจำทุกปี เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ได้ให้ความรู้และการป้องกันโรค布鲁เซลโลสิสแก่พ่อค้า และเจ้าของฟาร์มแพะในพื้นที่ให้ผู้จำหน่ายประกาศเสียงตามสายของหมู่บ้านถึงผู้จำหน่ายและผู้บริโภคนมแพะในพื้นที่ ประสานสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 4 สระบุรี เพื่อการตรวจยืนยันเชื้ออยู่ระหว่างการติดตามผลการตรวจยืนยันทางห้องปฏิบัติการจากกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์มีการติดตาม/ตรวจสอบร้านขายนมแพะในพื้นที่ให้ผ่านการต้มทุกร้าน ค้นหาผู้ป่วยรายใหม่เพิ่มเติม ปัจจุบันยังไม่พบผู้ป่วยรายใหม่ มีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เรื่องโรคนี้และการป้องกันควรดื่มนมแพะที่ผ่านการต้มเพื่อป้องกันการติดเชื้อผ่านทางนมดิบซึ่งอาจผลิตไม่ได้มาตรฐานต่อไป

2. อุบัติเหตุทางถนน เสียชีวิต จังหวัดเชียงใหม่ พบ ผู้เสียชีวิตอุบัติเหตุทางรถยนต์ 5 ราย เป็นเพศหญิง 4 ราย และเพศชาย 1 ราย อายุ 55-63 ปี มีภูมิลำเนาจังหวัดปทุมธานี เหตุเกิดในวันที่ 20 พฤศจิกายน 2563 เวลาประมาณ 12.30 น. บริเวณเส้นทางท่องเที่ยวบนดอยอินทนนท์ ทางหลวงหมายเลข 1009 จอมทอง-ดอยอินทนนท์ ตำบลบ้านหลวง อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ บริเวณกิโลเมตรที่ 32+800 เป็นรถยนต์กระบะยี่ห้อหนึ่ง ป้ายทะเบียนกรุงเทพมหานคร ขาเข้าตัวอำเภोजอมทอง ในลักษณะพลิกคว่ำ ตัวรถได้รับความเสียหาย เจ้าหน้าที่ได้ใช้อุปกรณ์ช่วยเหลือ พบว่าผู้เสียชีวิตทั้งหมดเสียชีวิตในที่เกิดเหตุจากการสอบสวนเหตุการณ์เบื้องต้น พบว่ารถกระบะคันดังกล่าวกลับมาจากไปท่องเที่ยวบนดอยอินทนนท์ เมื่อถึงจุดเกิดเหตุซึ่งลักษณะเป็นทางโค้ง ลาดชัน รถเสียหลักหลุดโค้งไปบริเวณคูน้ำข้างทางแล้วพลิกคว่ำมาบริเวณกลางถนน ส่งผลให้ผู้เสียชีวิตติดอยู่ภายในรถ 3 ราย และกระเด็นออกนอกรถเสียชีวิตอีก 2 ราย สาเหตุที่ชัดเจนอยู่ระหว่างการสอบสวนรายละเอียดเพิ่มเติม ในช่วงดังกล่าวเป็นวันหยุดยาว เส้นทางบริเวณนั้นมีการจราจรหนาแน่น เจ้าหน้าที่ได้ประชาสัมพันธ์และเตือนประชาชนให้มีการขับขี่บนถนนด้วยความระมัดระวัง ใช้ความเร็วที่เหมาะสมกับเส้นทาง

3. การประเมินความเสี่ยงของโรค布鲁เซลโลสิส หรือโรคแท้งติดต่อในสัตว์ เป็นโรคติดต่อระหว่างสัตว์และคน เกิดจากเชื้อ *Brucella* spp. มีสัตว์จำพวก โค กระบือ สุกร แพะ แกะ สุนัข เป็นแหล่งรังโรค ติดต่อจากการสัมผัสโดยตรงกับเนื้อเยื่อ เลือด ปัสสาวะ สารคัดหลั่งจากช่องคลอดของสัตว์ เชื้อจะเข้าสู่ร่างกายทางผิวหนังที่มีแผลหรือรอยขีดข่วน หรือการดื่มน้ำนมดิบหรือใช้ผลิตภัณฑ์นมดิบจากสัตว์ที่มีเชื้อ อาการที่พบ คือ มีไข้ ปวดศีรษะ อ่อนเพลีย เหงื่อออกมากตอนกลางคืนหนาวสั่น ปวดตามข้อ มีน้ำหนัลด และปวดตามร่างกาย อาการป่วยเป็น ๆ หาย ๆ นานหลายวัน หลายเดือน บางครั้งอาจเป็นปีหรือนานกว่า

จากข้อมูลเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา พบว่า ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม-22 พฤศจิกายน 2563 พบผู้ป่วยแล้ว 10 ราย ไม่มีผู้เสียชีวิต จาก 4 จังหวัด อัตราป่วยสูงสุด ได้แก่ เพชรบูรณ์ (0.30 ต่อประชากรแสนคน) ลำพูน (0.25) นครราชสีมา (0.19) และ นนทบุรี (0.08) กลุ่มอายุที่พบมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ มากกว่า 65 ปี ร้อยละ 30 กลุ่มอายุ 55-64 ปี ร้อยละ 30 และกลุ่มอายุ 35-44 ปี ร้อยละ 20 สัญชาติไทยร้อยละ 90.0 อื่น ๆ ร้อยละ 10.0 อาชีพส่วนใหญ่ เป็นเกษตรกร ร้อยละ 40.0 รับจ้างร้อยละ 30.0 อื่น ๆ ร้อยละ 20.0 อัตราป่วยพบมากที่สุด 3 อันดับแรก ในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากรายงานการเฝ้าระวังเหตุการณ์ในระหว่างปี พ.ศ. 2560-2563 พบผู้ป่วยจำนวน 50 ราย เป็นผู้ป่วยสงสัย 9 ราย ผู้ป่วยยืนยัน 41 ราย มีฐานอายุ 49.63 ปี (12-73 ปี) ผู้ป่วยมีประวัติสัมผัสกับสัตว์ หรือสิ่งคัดหลั่ง หรือช่วยทำคลอดสัตว์ ร้อยละ 80 มีประวัติสัมผัสแพะร้อยละ 77.14 มีประวัติรับประทานอาหาร หรือนมดิบร้อยละ 11.42 เป็นนมแพะหรือเนื้อแพะร้อยละ 100

ในปี พ.ศ. 2563 จนถึงวันที่ 18 พฤศจิกายน 2563 จากข้อมูลเฝ้าระวังเหตุการณ์ กรมควบคุมโรค พบเหตุการณ์ที่เข้าเกณฑ์การตรวจสอบทั้งหมด 6 เหตุการณ์ ใน 4 จังหวัด ได้แก่ เพชรบูรณ์ (3 เหตุการณ์) นครสวรรค์ สิงห์บุรี และนนทบุรี ผู้ป่วยส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ หรือทำงานในฟาร์ม โดยข้อมูลการสอบสวนโรคพบว่า ผู้ป่วยส่วนใหญ่มีประวัติทำคลอดแพะ คลุกคลีกับแพะ ทำผลให้แพะโดยไม่สวมถุงมือป้องกัน และมีผู้ป่วยบางรายแม้ไม่ทำงานในฟาร์มแต่พบว่า มีประวัติติดนมแพะดิบ แม้ว่าจะมีรายงานผู้ป่วยจำนวนไม่มาก แต่เฉพาะในเดือน พฤศจิกายนถึงปัจจุบัน มีรายงานผู้ป่วยแล้ว 2 เหตุการณ์

ดังนั้น เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดโรคติดต่อระหว่างสัตว์สู่คนหรือการระบาดในอนาคต หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประสานดำเนินงานและแลกเปลี่ยนข้อมูลในระดับพื้นที่ทั้งด้านสาธารณสุข และปศุสัตว์ เมื่อพบโรคในสัตว์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขควรดำเนินการสอบสวนโรค หรือส่งตรวจตัวอย่างของเจ้าของฟาร์ม สัตว์รวมถึงคนงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการคัดกรองโรคในคน ประชาสัมพันธ์ให้แก่บุคลากรทางการแพทย์ในพื้นที่ที่พบโรค เพื่อเพิ่มการเฝ้าระวังโรคในคน สื่อสารความเสี่ยงเชิงรุกให้แก่เกษตรกร โดยเฉพาะกลุ่มคนเลี้ยงแพะ รวมทั้งช่วงที่มีสุ่มเก็บตัวอย่างเลือดของหน่วยงานปศุสัตว์ ควรมีการประชาสัมพันธ์ควบคู่กัน และ

ดำเนินการคัดกรองและเฝ้าระวังอาการของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะที่มีไข้เรื้อรัง ปวดข้อ น้ำหนักลด โดยเฉพาะในพื้นที่ที่เคยเกิดโรคในสัตว์มาก่อน และมีการสื่อสารความเสี่ยงไปสู่ประชาชนอย่างสม่ำเสมอ

สถานการณ์ภายในประเทศ

ใช้หวัดนกในคน ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

เว็บไซต์ ProMED เผยแพร่ข่าวจากสื่อมวลชนว่าในวันที่ 14 พฤศจิกายน 2563 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) มีรายงานผู้ป่วยยืนยันโรคไข้หวัดนกสายพันธุ์ A/H5N1 เป็นครั้งแรกในรอบ 1 ปีครึ่ง เป็นเด็กหญิงอายุ 1 ปีจากจังหวัดสาละวัน ทางตอนใต้ของประเทศ เริ่มป่วยในวันที่ 13 ตุลาคม 2563 ผู้ป่วยมีอาการดีขึ้นและออกจากโรงพยาบาลแล้ว ผู้ป่วยมีประวัติสัมผัสสัตว์ปีกละแวกใกล้บ้านก่อนป่วย

มีรายงานผู้ป่วยไข้หวัดนก H5N1 คนล่าสุดในเนปาลเมื่อเดือนพฤษภาคม 2562 มีการแจ้งผู้ป่วยโรคไข้หวัดใหญ่ A/H5N1 รวม 862 รายใน 17 ประเทศทั่วโลกตั้งแต่ปี 2546 มีรายงานผู้ป่วยมากที่สุดในประเทศอียิปต์ อินโดนีเซีย และเวียดนาม จนถึงปัจจุบันมีผู้เสียชีวิตทั้งหมด 455 ราย อัตราตายร้อยละ 52.8

องค์การอนามัยโลก (WHO) ระบุว่า A/H5N1 เป็นไวรัสไข้หวัดใหญ่ชนิดหนึ่งที่ทำให้เกิดโรคทางเดินหายใจรุนแรงในคนที่เรียกว่าไข้หวัดนก กรณีของคนที่เป็นโรคไข้หวัดนก A/H5N1 เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว แต่การติดต่อจากคนสู่คนเป็นไปได้ยาก อัตราการตายประมาณ ร้อยละ 60 ผู้ป่วยเกือบทุกรายที่ติดเชื้อ A/H5N1 จะเกี่ยวข้องกับการสัมผัสใกล้ชิดกับนกที่มีชีวิตหรือที่ตายแล้ว หรือสภาพแวดล้อมที่ปนเปื้อน A/H5N1 ไวรัสไม่แพร่เชื้อสู่คนได้ง่าย และการแพร่เชื้อจากคนสู่คนดูเหมือนจะผิดปกติ

ใช้หวัดนกในสัตว์ปีก ข้อมูลจากกรมปศุสัตว์และประมง กระทรวงเกษตรและปศุสัตว์ เวียดนาม สปป.ลาว พบว่าการระบาดในสัตว์ปีกในจังหวัดสาละวัน เริ่มขึ้นเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2563 และเหตุการณ์ได้รับการยืนยันในวันที่ 10 พฤศจิกายน 2563 องค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (OIE) ได้รับรายงานเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2563 ที่ผ่านมามีการระบาดเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2561